

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ГРИНЕНКО СОФІЯ ІГОРІВНА

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВА**

051 «Економіка» (Прикладна економіка)
(галузь наук – Управління та адміністрування)

Автореферат на здобуття
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті
імені Василя Стефаника

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва,
торгівлі та прикладної економіки Надія ПИЛИПІВ

Рецензент:

доктор економічних наук, професор кафедри фінансів
Омелян ЛЕВАНДІВСЬКИЙ

Захист відбудеться «26» грудня 2023 р.

Дипломну роботу надано до захисту «02» грудня 2023 р.

Завідувач кафедри

Надія ПИЛИПІВ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Теоретична сутність та зміст поняття забезпечення економічної безпеки підприємства	6
1.2. Принципи, функції та засоби забезпечення економічної безпеки	14
1.3. Рівні забезпечення економічної безпеки підприємства	19
Висновок до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЦЕСІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	27
2.1. Організація процесу забезпечення економічної безпеки підприємства	27
2.2. Принципи побудови показників ефективності економічної безпеки підприємства	33
2.3. Обґрунтування доцільності витрат на формування економічної безпеки підприємства	37
Висновок до розділу 2	41
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ З МЕТОЮ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	44
3.1. Створення умов ефективного функціонування підприємства на основі економічної безпеки	44
3.2. Розробка стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства	50
3.3. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства	57
Висновок до розділу 3	64
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасній ситуації питання економічної безпеки постають особливо актуальними, оскільки підприємства працюють в умовах різноманітних зовнішніх і внутрішніх ризиків, а жорстка конкуренція в економічному середовищі таїть у собі багато загроз. Така ситуація вимагає від суб'єктів корпоративного управління побудови комплексної системи з метою підвищення рівня економічної безпеки. Оцінка питань економічної безпеки країн, регіонів і підприємств останнім часом набуває особливого значення. Проте, незважаючи на значний інтерес вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків, варто зазначити, що наявний прогрес в основному зосереджений на різних аспектах національної та регіональної безпеки, економічної безпеки підприємств, про що і приймається рішення. актуальність обраної теми дослідження, зокрема необхідність визначення комплексного підходу до забезпечення економічної безпеки, що дозволить розробити відповідну систему,

У працях вітчизняних та зарубіжних авторів відображено теоретичні основи розробки механізмів управління економічною безпекою підприємства. Зокрема С. Ілляшенко, М. Єрмошенко, Т. Клебанова, Г. Клейнер, Г. Козаченко, Є. Олейников, Р. Руденський, В. Тамбовцев, Л. Шемаєва та ряд ін. внесли вагомий внесок у теоретичне обґрунтування процесів забезпечення економічної безпеки функціонування сучасних підприємств. Проте питання удосконалення процесу управління економічною безпекою підприємства залишаються ще недостатньо дослідженими та вивченими. Окремі питання моделювання механізмів економічної безпеки підприємств на основі аналізу структурних взаємозв'язків зовнішніх і внутрішніх загроз ще не знайшли повного відображення в наукових працях.

Мета цього дослідження полягає в системному розгляді ефективності процесів забезпечення економічної безпеки функціонування підприємств, виявленні тих аспектів, які позитивно чи негативно впливають на цей процес,

а також у формулюванні рекомендацій для досягнення стійкого та ефективного забезпечення економічної безпеки функціонування підприємств.

Предмет дослідження. Предметом даного дослідження є процеси забезпечення економічної безпеки підприємства, включаючи стан та перспективи.

Об'єкт дослідження. Об'єктом даного дослідження є процес управління економічною безпекою підприємства на прикладі Долинського спеціалізованого агролісгоспу.

Завдання дослідження передбачають вирішення наступних питань:

- висвітлити теоретичну сутність та зміст поняття забезпечення економічної безпеки підприємства;
- визначити принципи, функції та засоби забезпечення економічної безпеки;
- дослідити рівні забезпечення економічної безпеки підприємства;
- висвітлити організацію процесу забезпечення економічної безпеки підприємства та принципи побудови показників ефективності економічної безпеки підприємства
- обґрунтувати доцільність витрат на формування економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати створення умов ефективного функціонування підприємства на основі економічної безпеки;
- надати пропозиції для розробки стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства
- висвітлити світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства.

Базою дослідження обрано підприємство Долинський спеціалізований агролісгосп, на основі даних якого проведено дослідження та подані рекомендації для покращення ефективності процесів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Методологічну основу дослідження становили методи наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо. Для розв'язання визначених завдань в роботі також застосовувались такі методи: монографічний; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогія; абстрактно-логічний; функціональної оцінки; комплексний. Запропоновані та обґрунтовані у роботі механізми управління економічною безпекою підприємства можуть бути використані на практиці вітчизняними підприємствами.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, та пропозицій. Загальний обсяг роботи 69 сторінки. Робота містить 12 рисунків, 4 таблиці. Список використаних наукових джерел нараховує 100 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти дослідження забезпечення економічної безпеки підприємства**» висвітлено теоретичну сутність та зміст поняття забезпечення економічної безпеки підприємства, принципи, функції та засоби забезпечення економічної безпеки, а також рівні забезпечення економічної безпеки підприємства. Висвітлюється сутність, класифікація та принципи банківського кредитування, етапи процесу банківського кредитування юридичних осіб та методи банківського кредитування юридичних осіб.

Як видно з розглянутих визначень, забезпечення економічної безпеки дослідники розглядають як процес (процесний підхід), який «передбачає сукупність послідовних та обґрунтованих дій», «створення сприятливих умов», «метою якого є досягнення певного стану підприємства, що характеризується як безпечне».

Більшість поглядів узгоджується з тлумаченням дієслова «забезпечувати», тобто створювати надійні умови для здійснення чогось; гарантувати щось; захищати від небезпеки. Деякі дослідники розглядають забезпечення економічної безпеки як систему (системний підхід), яка складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, діяльність яких спрямована на протидію загрозам.

Досліджуючи механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва, у роботі з'ясовано наступні функції: аналітичну; прогностичну; інформаційну; попереджувальну; захисну; наглядову; контрольну; стимулюючу; практичну; забезпечувальну.

У сучасній економічній безпеці існує кілька способів зрозуміти природу корпоративної економічної безпеки (захисна, оперативна, стійка, еволюційна, процесна, ресурсна функціональність, конкуренція та координація). Деякі з цих підходів ще тільки формуються, а інші (захисний,

оперативний, ресурсно-функціональний, координаційний) вже посідають важливе місце в економічній безпеці підприємств.

У другому розділі **«Дослідження ефективності процесів забезпечення економічної безпеки підприємства»** визначено організацію процесу забезпечення економічної безпеки підприємства, систематизовано принципи побудови показників ефективності економічної безпеки підприємства, обґрунтовано доцільність витрат на формування економічної безпеки підприємства.

Діяльність підприємств в умовах існування сучасної конкуренції неможлива без урахування та збалансування впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на їх економічну безпеку. Це пояснюється тим, що на їх роботу впливає багато факторів, які необхідно систематизувати та врахувати при комплексній оцінці рівня економічної безпеки.

Основним призначенням системи економічної безпеки підприємства є формування превентивного підходу, головними критеріями визначення ефективності та стабільності якого є забезпечення безперебійної роботи підприємства, збереження та примноження фінансових і матеріальних цінностей, попередження кризових ситуацій, включаючи втручання різноманітних зовнішніх і внутрішніх недоброзичливців.

Для юридично правильного, ефективного та комплексного використання системи економічної безпеки для захисту інтересів корпорації від усіх видів злочинності, у відповідних наказах керівника, трудових договорах з працівниками перераховуються необхідності створення умов для гарантованої безпеки бізнесу та їх посадові обов'язки, спеціальні інструкції, положення, договори з партнерами тощо.

Важливо визнати, що чітко сформувався новий напрямок професійної діяльності – це забезпечення безпеки компанії. Тема і зміст цієї професії знаходяться на місці зустрічі питань практичної безпеки та економічної кібернетики на організаційному рівні підприємств різних сфер бізнесу, кожна

з яких має свої унікальні атрибути. Робота служби економічної безпеки не обмежується обов'язками попередження всіх видів небезпек.

Дослідженням встановлено, що Долинський агролісгосп не приділяє достатньої уваги питанням економічної безпеки та не дотримується вимог тенденції розвитку економічної безпеки сучасних підприємств. З метою документального оформлення функцій служб економічної безпеки рекомендується розробити документ «Економічна безпека підприємства». Запропоновані рішення консолідують права та захист, надані працівникам бізнесу, і захистять бізнес від загроз, які можуть виникнути навіть з боку його персоналу.

Запропоноване рішення надасть більше можливостей для підвищення ефективності економічної безпеки в спеціалізованому агролісгоспі Долини. Реалізація рішення про створення документу «Економічна безпека підприємства» дозволить не тільки досягти підприємству мети підвищення ефективності управління, а й будуть створені документи, що регламентують сфери кадрових та корпоративних відносин у відповідній сфері компетенції.

Дослідження принципів, які використовують науковці для оцінки економічної ефективності господарської діяльності підприємства, дає можливість створити та розвинути фундаментальний набір принципів, які будуть використовуватися саме для створення показників економічної ефективності впровадження системи безпеки підприємства.

У третьому розділі **«Вдосконалення процесів забезпечення економічної безпеки з метою ефективного функціонування підприємства»** висвітлено створення умов ефективного функціонування підприємства на основі економічної безпеки, процедуру розробки стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства, а також світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємства.

Для найбільшого ступеня захисту від нестабільності та досягнення гнучкості у відповідь на економічні умови всі функціональні компоненти

підприємства повинні бути проведені певні заходи, що включають набір методів, що використовуються в процесах забезпечення економічної стабільності.

Одним із найважливіших етапів управління економічною безпекою підприємства є оцінка його поточного стану. Для покращення поточного стану економічної безпеки та його збереження необхідно реалізувати комплекс організаційних, управлінських та економічних заходів, спрямованих на запобігання внутрішнім та зовнішнім збиткам підприємства. Такий комплекс заходів називають системою забезпечення економічної стабільності

Для ефективної протидії загрозам можна застосовувати превентивний підхід, який дозволяє знизити ймовірність виникнення цих загроз. Реалізація попереджувального підходу передбачає прогнозування значень обраних індикаторів економічної безпеки та підготовку ресурсів для майбутнього реагування на їх динаміку. Звичайно, навіть такий підхід не здатний повністю усунути загрозу економічній безпеці, необхідне поєднання реактивних і превентивних методів.

Стратегія економічної безпеки передбачає встановлення довгострокових цілей практичного характеру та вибір найбільш ефективних методів їх досягнення. Цілі цієї стратегії мають бути другорядними щодо загальної стратегії економічного розвитку, і вони мають бути спрямовані на максимізацію прибутку та вартості компанії.

Першим кроком у створенні стратегії безпеки економічного розвитку є визначення загальної тривалості стратегії. Основною вимогою для визнання цього етапу є тривалість періоду часу, протягом якого реалізується загальна стратегія, оскільки ця стратегія залежить від економіки.

Метою методів ситуаційного аналізу є створення прямої відповідності між зовнішніми ресурсами та внутрішніми активами компанії з урахуванням зовнішніх небезпек і внутрішніх невдач, а також визначення на основі цього

унікальної здатності організації, яка характерна для їхні професійні здібності та ресурси, а також надати перевагу.

Стратегічний підхід до економічної безпеки передбачає використання ризик-орієнтованого підходу до всієї господарської діяльності компанії. Функції та реалізація запропонованої моделі сприяють взаємопов'язаним процесам комплексної системи управління ризиками, інтегрованим у бізнес-процеси управління підприємством.

Проведення кадрової політики щодо захисту комерційної таємниці є важливим і необхідним для підвищення економічної безпеки компанії. Здатність ефективно керувати співробітниками, вибирати кваліфікованих кандидатів і захищати інформацію високо цінується. Важливою є психологічна складова. Як наслідок, практично виключається ймовірність взяття на роботу для економічної безпеки осіб, які не підходять за професією.

ВИСНОВКИ

Метою випускної кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних та практичних засад ефективності процесів забезпечення економічної безпеки функціонування підприємства та визначення перспектив їх розвитку в майбутньому. Саме тому можна підвести підсумок проведеним у роботі дослідженням та відповідно зробити загальний висновок.

З систематизованих визначень бачимо, що забезпечення економічної безпеки дослідники розглядають як процес (процесний підхід), який «передбачає сукупність послідовних та обґрунтованих дій», «створення сприятливих умов», «метою якого є досягнення певного стану підприємства, що характеризується як безпечне». Більшість поглядів узгоджується з тлумаченням дієслова «забезпечувати», тобто створювати надійні умови для здійснення чогось; гарантувати щось; захищати від небезпеки. Деякі дослідники розглядають забезпечення економічної безпеки як систему (системний підхід), яка складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, діяльність яких спрямована на протидію загрозам.

У сучасній економічній безпеці існує кілька способів зрозуміти природу корпоративної економічної безпеки (захисна, оперативна, стійка, еволюційна, процесна, ресурсна функціональність, конкуренція та координація). Деякі з цих підходів ще тільки формуються, а інші (захисний, оперативний, ресурсно-функціональний, координаційний) вже посідають важливе місце в економічній безпеці підприємств.

Досліджуючи механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва, у роботі з'ясовано наступні функції: аналітичну; прогностичну; інформаційну; попереджувальну; захисну; наглядову; контрольну; стимулюючу; практичну; забезпечувальну.

Основним призначенням системи економічної безпеки підприємства є формування превентивного підходу, головними критеріями визначення ефективності та стабільності якого є забезпечення безперебійної роботи підприємства, збереження та примноження фінансових і матеріальних

цінностей, попередження кризових ситуацій, включаючи втручання різноманітних зовнішніх і внутрішніх недоброзичливців.

Для юридично правильного, ефективного та комплексного використання системи економічної безпеки для захисту інтересів корпорації від усіх видів злочинності, у відповідних наказах керівника, трудових договорах з працівниками перераховуються необхідності створення умов для гарантованої безпеки бізнесу та їх посадові обов'язки, спеціальні інструкції, положення, договори з партнерами тощо.

Важливо визнати, що чітко сформувався новий напрямок професійної діяльності – це забезпечення безпеки компанії. Тема і зміст цієї професії знаходяться на місці зустрічі питань практичної безпеки та економічної кібернетики на організаційному рівні підприємств різних сфер бізнесу, кожна з яких має свої унікальні атрибути. Робота служби економічної безпеки не обмежується обов'язками попередження всіх видів небезпек.

Дослідженням встановлено, що Долинський агролісгосп не приділяє достатньої уваги питанням економічної безпеки та не дотримується вимог тенденції розвитку економічної безпеки сучасних підприємств. З метою документального оформлення функцій служб економічної безпеки рекомендується розробити документ «Економічна безпека підприємства». Запропоновані рішення консолідують права та захист, надані працівникам бізнесу, і захистять бізнес від загроз, які можуть виникнути навіть з боку його персоналу. Запропоноване рішення надасть більше можливостей для підвищення ефективності економічної безпеки в спеціалізованому агролісгоспі Долини. Реалізація рішення про створення документу «Економічна безпека підприємства» дозволить не тільки досягти підприємству мети підвищення ефективності управління, а й будуть створені документи, що регламентують сфери кадрових та корпоративних відносин у відповідній сфері компетенції.

Дослідження принципів, які використовують науковці для оцінки економічної ефективності господарської діяльності підприємства, дає

можливість створити та розвинути фундаментальний набір принципів, які будуть використовуватися саме для створення показників економічної ефективності впровадження системи безпеки підприємства.

Розрахунок економічних показників дозволяє створити показники, що оцінюють економічну ефективність створення та підвищення безпеки підприємства.

Для найбільшого ступеня захисту від нестабільності та досягнення гнучкості у відповідь на економічні умови всі функціональні компоненти підприємства повинні бути проведені певні заходи, що включають набір методів, що використовуються в процесах забезпечення економічної стабільності.

Одним із найважливіших етапів управління економічною безпекою підприємства є оцінка його поточного стану. Для покращення поточного стану економічної безпеки та його збереження необхідно реалізувати комплекс організаційних, управлінських та економічних заходів, спрямованих на запобігання внутрішнім та зовнішнім збиткам підприємства. Такий комплекс заходів називають системою забезпечення економічної стабільності

Для ефективною протидії загрозам можна застосовувати превентивний підхід, який дозволяє знизити ймовірність виникнення цих загроз. Реалізація попереджувального підходу передбачає прогнозування значень обраних індикаторів економічної безпеки та підготовку ресурсів для майбутнього реагування на їх динаміку. Звичайно, навіть такий підхід не здатний повністю усунути загрозу економічній безпеці, необхідне поєднання реактивних і превентивних методів.

Стратегія економічної безпеки передбачає встановлення довгострокових цілей практичного характеру та вибір найбільш ефективних методів їх досягнення. Цілі цієї стратегії мають бути другорядними щодо загальної стратегії економічного розвитку, і вони мають бути спрямовані на максимізацію прибутку та вартості компанії.

Першим кроком у створенні стратегії безпеки економічного розвитку є визначення загальної тривалості стратегії. Основною вимогою для визнання цього етапу є тривалість періоду часу, протягом якого реалізується загальна стратегія, оскільки ця стратегія залежить від економіки.

Метою методів ситуаційного аналізу є створення прямої відповідності між зовнішніми ресурсами та внутрішніми активами компанії з урахуванням зовнішніх небезпек і внутрішніх невдач, а також визначення на основі цього унікальної здатності організації, яка характерна для їхні професійні здібності та ресурси, а також надати перевагу.

Стратегічний підхід до економічної безпеки передбачає використання ризик-орієнтованого підходу до всієї господарської діяльності компанії. Функції та реалізація запропонованої моделі сприяють взаємопов'язаним процесам комплексної системи управління ризиками, інтегрованим у бізнес-процеси управління підприємством.

Проведення кадрової політики щодо захисту комерційної таємниці є важливим і необхідним для підвищення економічної безпеки компанії. Здатність ефективно керувати співробітниками, вибирати кваліфікованих кандидатів і захищати інформацію високо цінується. Важливою є психологічна складова. Як наслідок, практично виключається ймовірність взяття на роботу для економічної безпеки осіб, які не підходять за професією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушків Б.М., Малюта Л.Я., Погайдак О.Б. Адаптивна структурно-компонентна модель забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С. 42-50.
2. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 170 с.
3. Бабінська С.Я. Обліково-аналітична інформація – важливий елемент інформаційного забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 5 (16). С. 340-344.
4. Бандурка, О. М. Захист економічної безпеки підрозділами Національної поліції України. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф.* 2019. С. 15–17.
5. Бердар М. М. Конкурентоспроможність підприємств харчової промисловості України: сучасні проблеми та напрями підвищення. *Агросвіт*. 2018. № 12. С. 8–14.
6. Білик М. Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 8(83). С. 129-133.
7. Ботьботенко І.В. Принципи організації системи економічної безпеки суб'єктів аудиторської діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2014. Вип. 5, ч. 2. С. 36-40.
8. Бригінець О. О. Правове забезпечення фінансової безпеки України: автореф. дис. д-ра юрид. наук. Ірпінь, 2017. 41 с.
9. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів: Арал, 2008. 384с.
10. Васильчак С. В., Веселовський А. І. Економічна безпека підприємства та її складова в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.15. С. 98–105.

11. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В.Т. Бусе. Київ: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
12. Вовк О. М., Сафонік Н. П., Фрідріх Ю. В. Превентивне забезпечення безпеки і конкурентного статусу авіаційного підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. №3 (75). С. 123-134.
13. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка*. Ужгород: УжНУ, 2013. Вип. 3(40). С. 62–65.
14. Гапак Н. М., Дочинець І. В. Суть та еволюція поняття «економічна безпека підприємства». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2014. Вип. 2(43). С. 68–73.
15. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект: монографія. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2019. 256 с.
16. Голіков С. Проблеми забезпечення податкової безпеки України. *Економічна наука*. 2017. № 15. С. 62–64.
17. Грибіненко О. М., Шагоян С. М. Сутність та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 22, Ч. 1. С. 98–100.
18. Губіна В.В. Механізми підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості: монографія. Харків: Панов, 2015. 204 с.
19. Дерев'янко Б. В. Державне бюро розслідувань як новий державний орган зі спеціальною компетенцією. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2. С. 78–84.
20. Дмитренко В. І. Система економічної безпеки підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №4 (56). С. 156-164.
21. Дмитрук П. Принципи інституціалізації механізму державного регулювання економічної безпеки регіону. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>

22. Дуб Б.С. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, структура, значення. *Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки : тези IV Міжнар. науково-практ. конференції (24-25 лист. 2016 р.)*, Житомир : ЖДТУ. 2016. С. 63-65.

23. Дуброва О.С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством. *Стратегія економічного розвитку України*. 2002. Вип. 1 (8). С. 446-452.

24. Дячков Д.В., Батура В.Ю., Сокирко І.А. Формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка та управління*. Київ : ВД «Гельветика», 2019. Т. 30 (69). № 5. Ч. 2. С. 31–36.

25. Дячков, Д., Потапюк, І., Капран, І. Економічна безпека в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка та суспільство*, 2021 (24). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/173>

26. Економічна безпека : підручник / авт. кол. ; за ред. О.Б. Жихор, О.І. Барановського. Київ : УБС НБУ, 2015. 467 с. Економічна енциклопедія: в 3-х томах / за ред. Л. І. Молдована. Київ : Видавничий центр «Академія», 2000. Т. 1. 864 с.

27. Економічна безпека підприємства: підручник / [Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б., Керницька М.І., Гук О.В., Шимечко Г.І., Живко М.О.]. Київ, Алерта, 2011. 704 с.

28. Економічна безпека підприємства: підручник / за ред. А. М. Дідик. Львів: ТЗОВ «Видавнича група «Бухгалтер України», 2019. 624 с.

29. Живко З.Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2014. Вип. 3 (44). С. 37-42.

30. Живко З.Б. Системний підхід до управлінського процесу підприємства: інформаційні технології та взаємодія підсистем безпеки.

Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. Економічна. 2013. Вип. 1. С. 230-237.

31. Зайченко К. С., Діма Н. І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка. 2021. № 5. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.90>*

32. Звіт про діяльність бюро економічної безпеки України за січень-березень 2023 року. Бюро економічної безпеки України: вебсайт. URL: https://esbu.gov.ua/storage/app/sites/32/uploaded-files/Звіт%20січень-березень_compressed.pdf

33. Звіт про діяльність Державного бюро розслідувань за 2022 рік. Державне Бюро розслідувань : вебсайт. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/zvit/zvit-pro-diyalnist-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan-za-2022-rik.pdf>

34. Ібрагімов Е.Е. Принципи побудови системи економічної безпеки підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 6. С. 330-333.*

35. Іванишина О., Прокопенко І., Панура Ю. Удосконалення податкової системи як фактор підвищення фінансової безпеки держави. *Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8775>*

36. Ільченко О.В., Ільченко Б.О. Засоби та способи забезпечення економічної безпеки України: правові аспекти. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство».* URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/07/52.pdf>

37. Коваленко О.В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2016. Вип. 1 (01). С. 65-72.*

38. Колодяжна І. В., Букріна К. А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 23(1). С. 135–140.*

39. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text)

40. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємства (на матеріалах підприємств транспортного машинобудування) : дис. д-ра екон. наук; 21.04.02 / ВНЗ «Університет економіки і права «КРОК». Київ, 2015. 478 с.

41. Корчевська Л.О. Система принципів забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 44-49.

42. Легін А. В. Національне антикорупційне бюро України: структура, повноваження та функції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 54. С. 160–163.

43. Лекарь С. Правове регулювання економічної безпеки в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12. С. 186–191.

44. Ліпкан В., Максименко Ю. Націобезпекознавство: проблеми формування категорійно-понятійного апарату. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 8. С. 7-11.

45. Логутова Т.Г., Нагаєвський Д.І. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2011. Т. 2. С.204-207.

46. Лопатка К. А., Шаранова Ю. Г. Економічна безпека як економічна категорія: огляд наукових публікацій. *Економічний простір*. 2019. № 148. С. 5–18.

47. Малюта Л.Я. Інституційні детермінанти організаційного забезпечення економічної безпеки підприємств в контексті їх інноваційно-технологічного розвитку : дис. д-ра екон. наук ; 08.00.04 / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. Тернопіль, 2018. 586 с.

48. Марина А.С., Єланська Н.О., Петренко М.А. Механізм забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 495-500.

49. Маркіна І.А., Потапюк І.П. Загрози економічній безпеці підприємства : теоретичний аспект. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : екон. науки*. Маріуполь, 2017. С. 130–137.

50. Мельник О.О. Дослідження сучасних тенденцій та визначення методологічних основ забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка розвитку*. 2011. №3. С 115-119.

51. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: затв. наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-1358>.

52. Муляр Г., Ховпун О. Взаємодія антикорупційних органів України під час розслідування кримінальних проваджень. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 5. С. 56–65.

53. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків / Л.І. Донець, О.В. Шепеленко, С.М. Баранцева та ін. ; за ред. Л.І. Донець. Київ : ЦУЛ, 2012. 472 с.

54. Олешко Т.І., Пазюра Я.В. Формування системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві. *Науковий Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2017. № 3(24Е). С. 127-132.

55. Орехова К. В., Караченцева І. О. Ознаки фінансової безпеки підприємства в умовах фінансової кризи. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2010. № 1(7). С. 64-69.

56. Орлик О. Економічна безпека підприємства : властивості, стратегія та методи забезпечення. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : моног. Дніпропетровськ : «ФОП Дробязко С.І.», 2014. С. 176–182.

57. Орлик О.В. Аналіз факторів впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків. Тренди та інновації в сучасній економіці : колективна монографія / за заг. ред. О.С. Іванілова. Харків: ХНУБА, 2015. С. 154-165.

58. Петрина О.Б. Передумови формування та зміст економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.3. С. 206-216.

59. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 28 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

60. Пономаренко В.С., Кавун С.В. Концептуальні основи економічної безпеки : монографія. Харків : *Видавництво ХНЕУ*, 2008. 256 с.

61. Правдивець О. Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2 (66). С. 40–43.

62. Правове забезпечення фінансової безпеки України: монографія / Білоус В.Т., Бригінець О.О., Драган О.В., Касьяненко Л.М. та ін. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 428 с. Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 164.

63. Пристемський О. С. Місце економічної безпеки підприємництва в системі національної безпеки країни. *Вісник Одеського національного університету*. 2013. Вип. 4/3, т. 18. С. 67-69.

64. Пристемський О. С. Основи формування економічної безпеки. *Таврійський науковий вісник*. 2013. Вип. 86. С. 302-306.

65. Пристемський О. С., Гривківська О. В., Сакун А. Ж. Теоретичні та методологічні аспекти економічної безпеки підприємств. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) №1(47)*, 2023. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/40964/1/10.313882519-884X-2023-47-106-115.pdf>

66. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII: станом на 15 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

67. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України від 11.08.2021р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.

68. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 40 с.

69. Рябовол Л. Т. Взаємодія державних правоохоронних органів: проблема визначення понять. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. № 11. С. 75–80.

70. Садов'як М. С., Бегейло Н. В., Феник В. О., Приступа А. А., Матвієвський Н. А., Запісоцький І. В., Ільчишин М. З. Особливості економічної безпеки підприємства. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: «Економічні науки». 2023. № 9. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42529/1/16934078274615.pdf>

71. Сақун А. Ж., Марчук Л. Л. Бінарна природа економічних конфліктів у контексті економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27, № 3. С. 261-265.

72. Сафонік Н. П., Дудік А. О. Особливості формування системи економічної безпеки авіапідприємств в умовах трансформаційних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1904/1832>

73. Скаковська С. С., Савіна Н. Б., Грещак М. Ю. Аспекти формування системи економічної безпеки підприємства. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2022. Випуск 4(100). С. 186-196.

74. Смерічевський С. Ф. Особливості застосування концепції адаптивного управління при забезпеченні економічної безпеки підприємств.

Економіка та суспільство. 2023. Випуск 48. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2199/2125>

75. Смоквіна Г.А. Фінансова безпека як стратегічна складова економічної безпеки України. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 3. С. 30–36.

76. Солосіч О., Тульчинська С., Чорній В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. Вип. 9. С. 54-58.

77. Сороківська О.А. Особливості формування теоретичних засад економічної безпеки підприємств малого бізнесу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 6. 2015. URL:
<https://core.ac.uk/download/pdf/60849363.pdf>

78. Сорокіна І. В. Функціональні завдання та принципи формування системи економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2011. № 9. С. 119-123.

79. Сосновська І. М. Поняття та значення економічної безпеки виробничо-господарської діяльності підприємств. *Ефективна економіка* № 9, 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4303>

80. Сосновська О. О. Система економічної безпеки підприємств зв'язку: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 440 с.

81. Сосновська О. О., Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. № 3. С. 124–132.

82. Стеблянюк А. В., Лісов Д. А.. Бюро економічної безпеки як суб'єкт забезпечення економічної безпеки. *Нове українське право*. 2021. Вип. № 6. С. 187–191.

83. Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів. *Регіональна економіка*. 2002. № 2. С. 39–54.

84. Ткачик Ф. П., Гуцул І. А. Митний контроль у забезпеченні економічної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30 (69), № 5 (2). С. 126–130.

85. Торкатюк В.І., Аболхасанзаде А., Мітіна Т.В., Козинська І.О., Кузічкіна Н.І., Дріль Н.В. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/38672/1/164-165.pdf>.

86. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2022. № 3 (79). С. 97–102.

87. Тульчинська С. О., Чорній Б. П., Салоїд С. В. Механізм оцінювання залучення інвестиційних ресурсів як засіб забезпечення економічної безпеки промислових підприємств: монографія. Київ, Вид-во ФОРМ КОЖУКОВСЬКИЙ І.І., 2018. 170 с.

88. Тульчинська С. Принципи системи економічної безпеки промислових підприємств в умовах конкуренції. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023, № 3. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/06/2023-318-35.pdf>

89. Федірець О.В., Безручко О.Ю., Шихалієва А.Т. Оцінювання стану стратегічного управління підприємства. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Полтава : ПДАА, 2015. № 1(10). Т. 1. С. 269–273.

90. Фінансова безпека підприємства: навч. посібник / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачова, О. Ю. Литовченко. Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. 300 с.

91. Фісуненко, П. А. Забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи, функції, методи, засоби. *Економічний простір*, 2019, (152), 176-203.

92. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : монографія. Донецьк : Донец. держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2005. 141 с.

93. Халіна В. Ю. Методичний підхід щодо оцінки рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2014. № 1. С. 173–181.

94. Чайкіна, А. Особливості інтеграції ризик-менеджменту в систему управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1337>
95. Череп А. В., Лубенець І. О. Концептуальні засади економічної безпеки підприємств. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 1(5). С. 62–66.
96. Шевченко І. Особливості формування системи економічної безпеки підприємства. *Наука молода*. 2008. № 10. С. 178–181.
97. Штангрет І. А. Теоретичні засади формування системи економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. №4. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2022/152.pdf
98. Шульга І. П. Сучасні підходи до формування системи економічної безпеки акціонерного товариства. *Ефективна економіка*. 2010. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=366> .
99. Ярова Ю. О., Артеменко Л. П. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257–263.
100. International economic security / General Assembly of the United Nations URL: <http://www.un.org/ documents /ga/res /40/a40r173.htm>.